

подібні способи аналізу філософських проблем суспільствознавства відкривають перспективу методологічних інновацій.

Література:

1. Бродель Ф. История и общественные науки. Историческая длительность / Ф. Бродель // Философия и методология истории. Под ред. И.С. Кона. – РИО БГК им. И.А. Бодуэна де Куртенэ, 2000 (переиздание 1963). – СС. 115-142.
2. Voget F.W. A history of ethnology / F.W. Voget. – N. Y.: Holt, Rinehart and Winston, 1975.
3. Bargatzky T. Upward Evolution, Suprasystem Dominance, and the Mature State / T. Bargatzky // Early State Dynamics (Studies in Human Society, Vol.2). H.J.M. Claessen & P. van de Velde (Eds.). – Leiden: E.J. Brill, 1987. – PP. 24-38.

Панафідін Ігор Олексійович

*Аспірант кафедри філософії
Криворізького педагогічного інституту
ДВНЗ «Криворізький національний університет»*

ПРИНЦИПИ СПРАВЕДЛИВОЇ ВІЙНИ ЯК МОРАЛЬНІ ОБМЕЖЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Теорія справедливої війни, на наш погляд, є вдалою спробою здійснити перехід людства від культури війни до культури миру. Вона представляє собою моральне обґрунтування війни за допомогою чітко визначених принципів, які можуть обмежити початок війни, якщо вона не відповідає їм.

Що ж представляють собою принципи справедливої війни? Як вважають, наприклад, К. Келеманс, Б. Коппітерс, Б. Калашников [1, частина I] та Х. Сісе [2, глава 3], будь-яка війна має відповідати певним принципам, що встановлюють моральні обмеження щодо рішення про її початок (*jus ad bellum*):

(1) принцип «правого діла» – мають бути достатні підстави для початку збройної боротьби. Такими підставами можуть виступати самозахист та захист прав інших з метою усунення несправедливості, покарання за несправедливі діяння або ж попередження таких;

(2) принцип легітимної влади – війну можуть оголошувати або ті, хто мають юридичну владу, або ж ті, хто претендують на неї за умови значної підтримки населення;

(3) принцип добрих намірів – війна може визнаватися справедливою лише за умови, що її учасники ставлять перед собою таку мету, як встановлення

миру (причому йдеться саме про мир, а не перемир'я). Досягнення цієї мети, звичайно, можливе тільки шляхом застосування принципу рівності по відношенню до «ворога» і визнання стану ворожості з ним як тимчасового;

(4) принцип раціональної ймовірності успіху (або принцип обґрунтованої надії на успіх) – той, хто має легітимне право оголошувати війну і розглядає таку можливість, зобов'язаний тверезо оцінити ситуацію і поміркувати на предмет того, чи можуть бути досягнуті цілі цієї війни;

(5) принцип співмірності (або принцип пропорційності) – рішення про застосування військової сили може бути прийняте на основі оцінки співвідношення між добрими намірами та ціною, яку треба буде заплатити в ході їх реалізації одній чи обом воюючим сторонам або ж цивільному населенню;

(6) принцип крайнього засобу – використання збройної сили може бути морально виправданим лише за тієї умови, що усі інші засоби врегулювання конфлікту вичерпані.

Названі засадничі принципи *jus ad bellum*, як видно, представляють собою сукупність умов, за яких початок воєнних дій регламентується певними моральними обмеженнями. Справедливою буде вважатися не будь-яка війна, розпочата у відповідності з одним із перелічених принципів, а така, що відповідає усім цим критеріям одночасно. Адже якщо розглядати їх по одинці, то вони можуть спростовувати один одного. Наприклад, війна не може розглядатися в якості справедливої лише на підставі принципу правого діла, який може бути спростованим принципом крайнього засобу.

Важливо відмітити, що принципи справедливого початку війни на сьогодні залишаються дискусійними. Про це свідчить, зокрема, той факт, що довгий час справедливими вважались такі війни, які носили оборонний характер, а несправедливими – такі, що по суті є завойовницькими. Однак проблема полягає у тому, що поділ за таким критерієм є правомірним з огляду на визнання пріоритету принципу державного суверенітету. Якщо ж головною цінністю проголошується людина, її права та свободи, то справедливою буде і така війна, яка розпочата, наприклад, третьою стороною з метою відновлення справедливості по відношенню до цивільного населення, навіть якщо буде порушений принцип державного суверенітету.

Література:

1. Нравственные ограничения войны: Проблемы и примеры / Под общ. ред. Б. Коппитерса, Н. Фоушина, Р. Апресяна. – М.: Гардарики, 2002.
2. Сисе Х. Справедливая война? О военной мощи, этике и идеалах / Х. Сисе. Пер. с норв. С.А. Хоркина. – М.: Изд-во «Весь Мир», 2007.